

מאורי הא"ש

שמואל שלמה טעללער - קרית יואל

לזכרו הבהיר של
כקש"ת מרנא הגה"ק
רבי אליקים
שלעזינגער
זצוק"ל
ראש ישיבת הרמ"ה לאנדאן

פרשת
ראה תשפ"ו
גליון
כ"ו

ב"ה

לקראת הילולת מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע - כ"ו מנחם אב תשפ"ו

ה'פלת', וצוה עלי להודיע בעיר בשמו שמאכל חלב מותרים (והי' זה פעם יחידי שפסק בפרהסיא לרבים, משום פקו"ג).

והי' כבר אחר שעה 1 בלילה, בכל זה בדרכי לביתי אמרתי לכל מי שפגשתי ברחוב - עפי"ר תלמידי חכמים ששבו מבתי מדרש - כי הבריסקער רב התייר מאכלי חלב.

ויהי בבקר בבוא האדמו"ר זצ"ל להתפלל בביהמ"ד בבתי אונגארן ושמע על זה ציוה להגבאי להכריז בשמו כי חוזר בו מן האיסור.

(כבר נזכר אצלכם בקונטרס בענין ה'פלאפונים' לסכך שנהגו אנשי ירושלם וכ"ק אדמו"ר לא הסכים לזה, והי' אחד מזקני גדולי רבני ירושלם שחש לדבריו וצוה להסיר הפלפונים בסוכתו מעל לראשו בחוה"מ, משתי עובדות אלה אפשר לראות גדולתם של גדולי ישראל אמתיים שמבקשים האמת וחשים לדעת ת"ח אחרים, אשרי לאלה שזכו לראות כזאת).

שליח לא עושה שליחות

קלח) אדמו"ר זצ"ל הי' רגיל לשאול אצלי בעת ביקוריי אצלו להוודע דעת החזו"א זצ"ל ודעת מרן מבריסק זצ"ל בענינים שונים.

ובדרך כלל אחרי שספרתי לו מה שאני יודע הי' מסיים "גם אני חשבתי כן". זולת פעם אחת שאני זוכר ששאל אותי אם אני יודע מה הי' עושה הבריסקער רב אם א' ימסור לו סכום כסף עבור חינוך עצמאי ע"מ למסור להם האם הי' מקבל השליחות.

אמרתי שאני זוכר מעשה כזה והבריסקער רב אע"פ שהי' מתנגד מאד לחינוך עצמאי שנוטלים כסף מן הציונים, בכ"ז קיבל הכסף מאותו איש ומסרו, ועי' ענה האדמו"ר זצ"ל "אני לא הייתי עושה כן..." (והבנתי שהי' אצלו מעשה כזה).

לקרר טובתן של רשעים

קלט) בענין איסורו לילך לה'כותל מערבי, אמר לי ש"ידע שאנשי ירושלים לא ישמעו לו, אבל הלא עיקר כוונתו היתה לקרר ההתלהבות של "הטובה" שעשו הציונים, ובזה הצליח".

איסור הבחירות על פי הלכה

קמ) בענין איסור השתתפות בבחירות באר"י.

אמר לי שאין בזה שום קנאות אלא כן נראה לו ברור ע"פ הלכה. (ומענין שהבריסקער רב אמר לי "דעם איסור ע"פ הלכה האב איך נישט מברר געווען דאס האט דער סאטמערער רבי מברר געווען אבער דאס ווייס איך אז קיין מובה וועט זיכער נישט זיין פון דעם).

זיך נישט קריגן, אבער מ'קען זיך נישט אייביג רעכענען

קמא) כשהאדמו"ר זצ"ל השתדל שיקימו שכונות של חסידי סאטמאר בירושלם ובבני ברק לחצו עלי כמה קנאים מכאן שאעורר אצלו שאולי יש בזה משום סיוע בבנין המדיני.

בעל כרחי נענתי להם ושאלתי, וענה לי אדמו"ר זצ"ל שאי אפשר להתחשב תמיד בדעת אלה שמכריעים ע"פ חרגשה ולא לפי ההלכה, אין להתקוטט עמם אבל גם אי אפשר להתחשב עמם.

צאי לך בעקבי הצאן

קלג) נעתיק כאן ממכתב כתב יד קדשו ממה שרשם לעצמו מוריני הראש ישיבה ז"ל, עובדות וסיפורים, שהיה לו בעצמו עם כ"ק מרן רביה"ק זלה"ה.

הגם שכמה ענינים כבר הופיעו בעבר בגליונינו, ממה שהעתיקתי מרשימותי מה ששמעתי ממנו תוך כדי שיחות, אמנם חביבותא יתירה נודע ליתורה שבכתב, דברים ככתיבתן, ואמרו רבנן ככפילא.

זמן קבלת שב"ק בלאנדאן

קלד) בס"ד

פעם הייתי אצל אדמו"ר זצ"ל, ונכנס יהודי עם דג בידו ואמר "תמיד אכלנו דג זה בליל שבת ועכשיו אומרים שהוא דג טמא".

וענה אדמו"ר זצ"ל "מאחר שאכלנו אותו תמיד אין לחוש לחדשות, ונמשיך לאכול", ורצה היהודי להראות לאדמו"ר זצ"ל את הדג ואמר "איך וויל נישט זעהן, אויב מען האט געגעסען ביז יעצט, וועט מען ווייטער עסען".

שאלתי אותו אודות זמן הדלקת נרות שבת פה בלונדון אשר בקיץ לפי אורך הנשף משקה"ח עד צאה"כ, נמצא שזמן שקיעת החמה הוא לפני פלג המנחה של המג"א, ואמר ש"צריך להדליק עכ"פ לפני שק"ה, ואפשר לסמוך על פלגה"מ של הלבוש".

קדושת בית הכנסת

קלה) כשביקר אצלנו בישיבה והכינו פירות, והבחורים המתינו לשיריים אבל כ"ק אדמו"ר זצ"ל הרים עיניו והסתכל סביב על החלונות, ואמר "נראה לי שזה בית הכנסת".

ואמרתי לו שזה הי' ביהכ"נ ואנחנו קנינו זה ע"פ הלכה בהפקעת קדושת ביהכ"נ לעשות ממנו ביהמ"ד, בכל זאת אדמו"ר זצ"ל דחה את קערת הפירות ולא רצה לאכול מפני קדושת ביהכ"נ.

לא יצא איש ממקומו ביום השביעי

קלו) כשהי' כאן בלונדון ובאמצע סעודה שלישית - הי' כבר אחר זמן יציאת השבת לפי ש" הגאונים הנהוג בעיר - הביאו דגים, ושאל אדמו"ר זצ"ל "מתי הביאו זה? האם היו כאן בבית זה כל השבת?" והגבאים התחמקו להשיב (כי באמת הביאו עכשיו), ולא רצה לאכול מזה.

הדני בי מעיקרא...

קלז) בשנת תשי"ב שנת השמיטה לא הי' עדיין סידור גמור בענין המאכלים באר", שחיתת כשר לא הי' כי העדה החרדית טרם קבלו רשות, ופירות וירקות לא היו יכולים לאכול, ונשאר רק מאכלי חלב שהתירו, אע"פ שגם בזה הי' דוחק כי לא סודר עדיין מאכל הפרות מן המותר, רק סעודה העיקרית אבל ערב ובקר אכלו הבהמות מן השביעית.

וכשביקר אז אדמו"ר זצ"ל הכריז שאסור לאכול המאכלי חלב, והיתה מבוכה גדולה בעיר, כי בין כך נחלשו בני ירושלם מחוסר מזון מתאים.

כשנכנסתי בערב אל מו"ר הגרי"ז מבריסק זצ"ל שאל אותי אם שמעתי מה שאסר אדמו"ר מפטמאר זצ"ל, ועניתי לו ששמעתי, והצטער על זה, כי ידוע שבבריסק חששו מאד מפקו"ג, (והי' ניכר שבקש למצוא היתר).

ולמד עמי מרן מבריסק זצ"ל בעיון רב את הש"ך הארוך בענין זוז"ג ואת

זמן קבלת שבת בירושלים עיה"ק

קמב) בירושלם נהוג לקבל שבת 40 מינוט לפני השקיעה (לפי דעת הרא"ש עם חומרת השעה זמנית) אבל לא הי' הדבר נוח לאדמו"ר זצ"ל כי ראה זה לחומרא יתירה, אבל בכ"ז למעשה לא הורה להקל נגד המנהג (וכן הי' גם דעת מרן מברסק זצ"ל).

צוואת רבי יהודה החסיד

קמג) בענין שידוכים בין ב' אחים לב' אחיות משום צוואת ריה"ח פעם אמר לי להמנע ופעם אמר לי שאין לחוש.
(כנראה לפי מה שראה ברוח קדשו והפלא במקרה הראשון הי' הבחור מהסס ובמקרה השני לא הי' הבחור חושש, אבל את זה לא סיפרו לו).
עד כאן ממכתב כת"י הנ"ל.

לטובת העדה החרדית

קמד) (קטע מתוך שיחה פרטית) "זה שנים רבות אשר זכיתי בסייעתא דשמיא להיות עסקן גדול לטובת העדה החרדית".
במשך שנים רבות היה בית מעוני המקום שבו נקשר הקשר שבין העדה החרדית לבין כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל.
באותם ימים היה הרב ר' אברהם ראטה ז"ל מחברי הנהלת העדה החרדית, והיות שהרבי התגורר באמריקע, היו כל הענינים שרצו לדבר עמו נעשים דרך הטעלפאן שבבית.

בתקופה שבה עמדו למנות את הגאון בעל מנחת יצחק זצ"ל לחבר הביד"צ של העדה החרדית, הייתי עוסק בזה בכל כוחי. הייתי עמו בידדות גדולה, יבלחט"א, אך הציבור בירושלים לא הבינו זאת כל כך, לפי שלא הכירוהו, ויראו פן לא יבין את דרך הקנאות.

אולם דעת הרבי היתה אחרת, כי הוא הבין שרק רב כמותו יוכל להרים את קרן כבוד העדה החרדית.

באותה עת הייתי אני השליח בדבר, ועסקתי בזה הרבה כדי שהמינוי יצא אל הפועל. לאחר זמן ראו הכל עד כמה הפליא הרבי לראות ולהבין בענין זה. מעשה היה כך:

בעת שהותי באותם הימים בארה"ב, באתי אל הקודש פנימה כדרכי תמיד. והנה פנו אלי מקורבי רבינו בבקשה שאגיד לפניו את אשר ידעתי אודות הגאון רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל, בעל "מנחת יצחק", כי עומד הוא לימין המערכות ולוחם נגד הפרצות וכדומה. ואמרו לי כי רבינו מוקירו ומעריכו מאד, אלא שישנם המעוררים טענות כנגדו, ועל כן צריכים לחזק הדבר אצלו.

וכאשר נכנסתי אל הקודש פנימה - ויש לזכור כי אז כבר לא היה רבינו בקו הבריאות ל"ע - אך אך החיליתי לדבר בענין זה, מיד תפס רבינו בדעתו את אשר חפצתי לומר, ונענה ואמר: "איני רוצה לשמוע... בירושלים זקוק אני לגדול בתורה, אם יש לי גדול בתורה האב איך עפעס, אויב נישט האב איך גארנישט!... הוא גדול בתורה, וכמוהו איננו!"

מוראדיג!

מיט רבי איציקל ביים רבי'ן...

קמה) בכל עת שבאתי לארה"ב נכנסתי אל רבינו והיה משוחח עמי באריכות, ומרוב הפעמים קשה עלי לזכור ולציין באיזו שנה אירע כל דבר.
ויהי היום, באתי ביום חמישי ולא הספקתי לכנס לרבינו ז"ל קודם השבת. בליל שבת קודש באתי לעריכת השולח"ט, והיה שם שולחן האויבנאן, וישבתי ממש נגד פני קדשו של רבינו. ויהי כאשר נכנס רבינו לאמירת 'שלוש עליכם', מיד הבחין בי, ורמז לי בידיו הקדושות כמתמיה על מה לא נכנסתי אליו קודם שב"ק.

בעת ההיא היה מעשה עם הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל. כי זמן קצר קודם לכן הייתי אצל רבי איציקל באנטווערפן, והיה מתאונן לפני ואמר: "הפין אני לנסוע אל הרב מפאטמאר ואין מניחים אותי, כי מפני זקנותי נטלו הנבאים ממני את הפאטמארט, שלא אוכל לנסוע".

והוסיף לומר: "האמת היא כי כבר זקנתי מלנסוע אל רבי, אבל אל הרב

מפאטמאר הפין אני לנסוע, לפי שהוא נלחם נגד הציונות". וסיים דבריו: "איך וועל נאך טרעפן דעם פאטמארט".

והנה כעבור שבועות אחדים, בעת היותי אצל רבינו, היה שם גם הרה"ק רבי איציקל. והבחתני כי מרגע הראשון אשר נכנס רבינו אל הטיש, הפנה רבי איציקל את פניו אל רבינו, ולא הסיר ממנו עין אף לרגע אחד במשך כל זמן הטיש.

דאגתו לכל אחד מישראל

קמו) רבינו זצ"ל בנה את עניני היהדות בקרבו פנימה, מ"מ בכל עת היו עיניו ולבו נשואות אל כלל ישראל, ובנה את עניני היהדות כפי אשר חשב בדעתו "ווי אזוי כלל ישראל דארף אויסזעהן".

נוסף על זה השגיח על כלל ישראל, שאף החלשים שבהם יעמדו על מדרגתם ולא יפלו ח"ו עוד ממצבם. ותמיד היתה מחשבתו נתונה לכלל ישראל, ער האט זיך געזארגט אויך אויף די גאר שוואכע, און ער האט נישט מסיח דעת געווען פון זיי.

וכמה פעמים ראיתי זאת בעיני.

ולא פעם אחת התבטא ואמר: "עלי לחשוב אודות כל א' מישראל".

וכיוצא בזה ראיתי גם אצל מו"ר הגה"ק מהרי"צ דושינסקיא זצוק"ל.

בעת אשר עמדו לבחור בהרב הערצאג לרבנות הראשית, והיה זה אחר תקופת "קוק" (בשנת תרצ"ג), והוצרכו לבחור רב ראשי חדש לאחר זמן מה שלא כיהן שם איש. והנה המכריע בדבר היה איש אחד מאנשי ה"מזרחי" ושמו פינקוס, והיה תלמיד של רבי הגרי"צ דושינסקיא ז"ל.

ושתי הצעות היו לפניו, האחת הרב הערצאג שהיה ירא שמים, והשנית רב אחד ממדינת דרום-אפריקע, שאותו רב לא היה כל כך...

שאל פינקוס את פי קדשו של מרן מהרי"צ דושינסקיא זצ"ל את מי עליו לבחור, והשיב לו רבינו: "עבורנו מוטב היה שתבחר באותו רב (כי ככל שיהיה רבם של הציונים גרוע יותר, תהיה בזה הצלה יתירה לעדה החרדית), אולם מכיון שיש עלינו אחריות לכלל ישראל, על כן עליך לבחור בהרב הערצאג".
כה היא השקפתו של מנהיג בישראל.

ובשו"ת דברי יואל (י"ד סימן נ"ט) הובאה תשובה להרב מהעלמעין זצ"ל אודות מקוה בעיר סינסינטי, שהיו שם אנשים שטענו כי מכיון שבני הקהלה שם אין מתנהגים בדרך היהדות, ויש שם תערובת אנשים ונשים רח"ל ושאר פרצות חמורות ביסודות הדת, ואם יבנו שם מקוה כשרה יהיה בזה משום מתן חותם כאילו היא קהלה כשרה, ועל ידי זה ימשכו אחרים אחריהם.

בתחילה מבאר רבינו באריכות ע"פ יסודי ההלכה, כי חובה מוטלת על כל אדם לעשות כל אשר בידו ע"פ תורתנו הקדושה להציל בני ישראל מעון ואיסור. ובסוף דבריו מסיים רבינו ומתערעם בנהמת לבו על מצב היהדות באמעריקא, כנגד אותם הטוענים שאין לבנות מקוה טהרה עבור אותה קהלה כדי שידעו הכל להתרחק מהם.

ועל זה צווח רבינו "כאן הבן שואל מה נשתנה", הרי רואים אנו שכולם חולכים לבתי מדרשות ומתנהגים שלא כדת וכדין בעבור בצע כסף ופרוטות אחדות, וכל העולם כולו מחניפים לרשעים ומרוממים אותם, וחולקים כבוד ויקר למסיתים ומדיחים המפיצים ציונות ומינות וכפירה רחמנא ליצלן. ואין איש שם על לב ואין פוצה פה להתלונן שעל ידי החנופה והכבוד שהחולקים לרשעים נגררים המון העם אחריהם ונלכדים ברשת המינות והכפירה.

וכתב רבינו בכאב לב: "אדרבה, אלו שאומרים שאין להתחבר לרשעים עליו אומרים שהוא שונא ישראל, וכשבא לעשות מקוה טהרה מתחסרים כל כך אפילו למנוע טהרתן של ישראל מחמת חשש התחברות לרשעים, על זה נאמר 'דור תהפוכות המה', ונהפוך הוא כי ביתר הדברים צריכים לגדור גדר שלא להגרר אחריהם אבל לא בעשיית מקוה".

וסיים רבינו את מכתבו בדברי חיזוק ואימוץ להרה"צ מהעלמעין, וכתב לו בזה הלשון: "וחזק ואמץ בעשיית המקואות ותיקונם לא תירא ולא תחת".